

DISTINCTIO XVIII.

Si Christus meruerit sibi et nobis, et quid sibi et quid nobis.

De merito elici Christi praetermittendum non est, de quo quidam (1) dicere solent, quod non sibi sed membris tantum meruerit. Meruit quidem membris redemptionem a diabolo, a peccato, a poena, et regni resurrectionem, ut amota igne rumpula, liber pateret introitus; sed et sibi meruit impassibilitatis et immortalitatis gloriam secundum carnem, sicut ait Apostolus (Phil. 2, 8): « Christus factus est pro nobis obediens usque ad mortem, mortem autem crucis: propter quod et Deus illum exaltavit, et dedit illi nomen quod est super omnia nomen. » Aperte dicit Apostolus, Christum propterea exaltatum per impassibilitatis gloriam, quia est humilitatis per passionis obedientiam. Humilitas ergo passionis, meritum fuit exaltationis, et exaltatio praemium humilitatis. Unde Augustinus exponens praemissum capitulum, ait (super Joan. tract. 104): « Ut Christus resurrectione clarificaretur, prius humilitatis est passione. Humilitas claritatis est meritum, claritas humilitatis est praemium. Sed hoc totum factum est in forma servi: in forma enim Dei semper fuit et erit claritas. » Item Ambrosius (Ambrosiaster) idem capitulum tractans ait: « Quid et quantum humilitas mereatur, hic ostenditur. » His testimoniis evidens fit quod Christus per humilitatem et obedientiam passionis meruit clarificationem corporis; nec il solum, sed impassibilitatem etiam animae. Anima enim ipsius ante mortem erat passibilis, sicut caro mortalis; sed post mortem merito humilitatis et anima impassibilis facta est, et caro immortalis. Utrum autem anima facta sit impassibilis quando caro facta est immortalis, scilicet ipso resurrectionis momento, de auctoritate nobis certum non est; sed vel mox post carnis separationem anima impassibilitate donata est, aut in resurrectione quando caro refluat.

Quod a conceptu meruit Christus sibi hoc quod meruit per passionem.

Nec solum meruit Christus quando Patri obediens crucem subit, sed etiam ab ipsa conceptione, ex quo homo factus est, per caritatem et iustitiam et alia virtutes, in quantum plenitudine fuit secundum hominem conditus, sibi tantum meruit, quantum post per martyrii tolerantiam. Tanta enim plenitudo spiritualium charismatum in eo fuit quod in eis proficere non potuit. Et ideo melior ipsius anima fieri non potuit quam ab initio suae conditionis exiit, quia proficere in meritis non valet. Unde Gregorius (hom. 6 sup. Ezech.) ait: « Non habuit omnino Christus iuxta animae meritum (2) quo potuisset proficere. In membris autem, quae nos sumus, quotidie proficit. » Non ergo plus meruit sibi per crucis patibulum quam a conceptione meruit per gratiam virtutum. Non igitur profecit secundum animae meritum quantum ad virtutem meritis profecit tamen quantum ad numerum meritorum. Plura enim habuit merita in passione quam in conceptione; sed maioris virtutis non exierunt in merendo plura quam ante, fuerant pauciora. Meruit ergo a conceptione non modo gloriam impassibilitatis et immortalitatis corporis, sed etiam impassibilitatis animae. Per quid? Per obedientiam et voluntatem perfectam: quam non tunc primum habuit, nec majorem eam pati cepit et mori. Obediens enim perfecte et bonus exiit secundum hominem, ex quo fuit homo. Habuit igitur anima illa aliquid bonum in se post mortem quod non habuit ante. Non igitur melior et beator fuit quam ante? Absit quod melior fuerit, quia non sanctorum, nec gratia cumulatorum: nec etiam beator fuit in Dei contemplatione, in quo praecipue beatitudo consistit. Potest tamen dici in hoc fuisse beator, quia ab omni miseria immunis: ex quo nequit inferi simpliciter quod beator fuerit.

De eo quod scriptum est (Philip. 2, 9): Donavit illi nomen quod est super omne nomen.

Nec tantum gloriam impassibilitatis et immortalitatis meruit, sed etiam donari sibi nomen quod est super omne nomen, scilicet honorificentiam quod vocatur Deus. Hoc tamen nomen ante mortem habuit. Habuit enim hoc nomen Dei Filius, in quantum Deus est ab aeterno per naturam; in quantum vero est homo factus, habuit ex tempore per gratiam.

(1) Al. quidem.

(2) Niciat iuxta virtutem, vel meritum animae.

Verum Augustinus dicit (lib. 2 contra Maxim., cap. 2 et lib. 5, cap. 2), homini donatum esse illud nomen, non Deo: quia illud nomen habuit cum in forma Dei erat tantum. Sed cum dicitur: « Propter quod Deus illum exaltavit, et dedit illi nomen quod est super omne nomen: » satis apparet propter quod exaltaverit, scilicet propter obedientiam; et in qua forma exaltatus sit. In qua enim forma crucifixus est, in ea exaltatus est, et in ea donatum est ei nomen, ut cum ipsa forma servi nominetur unigenitus (1) Filius Dei. Hoc illi donatum est ut homini quod iam habebat idem ipse Deus. Hoc igitur per gratiam accepit, ut ipse ens homo, vel subsistens in forma servi, id est in anima et in carne, nominetur et sit Deus. Sed nunquid hoc meruit? Supra enim dictum est, quia hoc tantum bonum homo ille non meruit. Quomodo ergo hic dicitur: Propter obedientiam donatum est ei hoc nomen? Secundum tropum illum in Scriptura creberrimum hoc accipiendum est, quo dicitur res fieri quod antea innotescit. Post resurrectionem vero, quod ante erat, in evidenti positum est, ut scirent homines, et daemones. Manifestationem ergo illius nominis donavit ei Deus post resurrectionem; sed illam meruit per obedientiam passionis, qui eo quod obediit patiendo, exaltatus est resurgendo; et per hoc manifestatum est nomen. Hoc eodem tropo Dominus usus est etiam post resurrectionem, dicens (Matth. ult., 18): « Donata est mihi omnis potestas in caelo et in terra: non quod tunc primo accepit; sed quam ante habebat, tunc manifestata est potestas. Ceterum Ambrosius (Ambrosiaster) dicit (Philip. 2) nomen illud donatum esse Deo, non homini; et videtur secundum verborum superficiem oppositum Augustino; sed intelligenda non obvia, licet diversum sapiat. Nam Ambrosius de naturali donatione illi dictum intelligit, qua aeternaliter Pater generando dedit Filio nomen quod est super omne nomen, scilicet esse Deum per naturam, quia genuit ab aeterno Filium plenum et sibi aequalem Deum; quod tamen nomen Apostolus propter passionis obedientiam Christo donatum dicit. Sed praemisso loquentis modo accipiendum est.

Si Christus sine omni merito illa habere potuit.

Si vero quaeritur, utrum Christus illam immortalitatis et impassibilitatis gloriam et nominis Dei (2) manifestationem sine omni merito habere potuerit; sane dici potest, quia humana naturam ita gloriosam suscipere potuit sicut in resurrectione exiit, nomenque suum etiam aliter hominibus manifestare potuit; sed homo passibilis esse non potuit sicut fuit, et ad illam gloriam sine merito pervenire. Potuit quidem pervenire ad illam sine merito passionis, quia potuit, consumpta mortalitate, immortalitatis gloria vestri; sed non sine merito iustitiae et caritatis, aliarumque virtutum. Non enim Christus homo esse potuit in quo plenitudo virtutum et gratiae non fuit; nec virtutes ei inesse potuerunt mortalitatis cilio induto, quin per eas mereretur. Habens igitur has virtutes secundum hominem passibilem ac mortalem, non potuit non mereri gloriam immortalitatis. Non potuit igitur factus mortalis sine merito gloriam impassibilitatis et immortalitatis ac manifestationem Dei nominis consequi potuit tamen hoc assequi sine merito passionis: quia per passionem nisi sibi meruit quod non ante per virtutes sibi meruerit.

De causa mortis et passionis Christi.

Ad quid ergo voluit pati et mori, si ei virtutes ad merendum illa sufficiebant? Pro te, non pro se. Quomodo pro me? Ut ipsius passio et mors tibi esset forma et causa. Forma virtutis et humilitatis; causa gloriae et libertatis: forma Deo usque ad mortem obediendi; causa tuae liberationis (3) ac beatitudinis. Meruit enim nobis per mortis ac passionis tolerantiam, quod per praecedentia non meruerat, scilicet aditum paradisi, et redemptionem a peccato, a poena, et a diabolo; et per mortem ejus haec nos adepti sumus, scilicet redemptionem, et filiorum gloriae adoptionem. Ipse enim moriendo factus est hostia nostrae liberationis. Sed quomodo per mortem nos a diabolo et a peccato redemit, et aditum gloriae aperuit? Deceverat Deus in mysterio, ut ait Ambrosius (Augustinus).

(1) Nicolai nominatur, intelligitur unigenitus etc.

(2) Forte sui, ut habet Nicolaus.

(3) Al. forma vero Deo usque ad mortem obedientiae, et causa tuae liberationis.

brosiaster), propter primum peccatum non intronit hominem in Paradiso, scilicet ad Dei contemplationem non admittit, nisi in homine uno tanta existeret humilitas quae omnibus suis proficere posset, sicut in primo homine tanta inventus inter homines Christus nocuit. Non est autem Leo de tribu Juda, qui aperuit libram, et solvit signacula, implendo in se omnem iustitiam, id est consummationem humilitatem, qua major esse non potest. Nam omnes alii delatores erant, et vix unicusque sua virtus sufficere et humilitas. Nullus ergo eorum hostiam poterat offerre sufficientem nostrae redemptioni vel reconciliationi. Sed Christus homo sufficiens et perfecta fuit hostia, qui multo est amplius humilitatis amaritudinem mortis gustando, quam ille Adam superberit per esum ligni vetiti, noxia delectatione perfruendo. Si igitur illius superbia omnium exitit ruina, ipsum de pa-

(1) Al. deest fuit.

Divisio textus.

Postquam determinavit Magister de voluntate Christi, quae est principium merendi, hic determinat de merito ipsius. Dividitur autem haec pars in duas: primo determinat de merito ipsius Christi secundum quod ordinatur ad consecutionem boni; secundo secundum quod ordinatur ad remotionem mali, dist. 19, ibi: *Nunc igitur quaeramus, quomodo per mortem ipsius a diabolo et a peccato et a poena redempti sumus.* Prima adhuc dividitur in duas: primo determinat de merito Christi, secundum quod sibi aliquid meruit; secundo de merito ipsius pro ut nobis meruit, ibi: *Ad quid ergo pati voluit?* Prima in duas: primo ostendit quid sibi meruit; secundo inquit, utrum hoc sine merito habere potuisset, ibi: *Si vero quaeritur, utrum Christus etc.* Prima in duas: primo ostendit quid sibi meruit in seipso; secundo quid meruit in aliis, ibi: *Nec tantum gloriam impassibilitatis et immortalitatis meruit, sed etiam meruit donari sibi nomen quod est super omne nomen.* Prima in duas: primo ostendit quomodo Christus sibi meruit glorificationem corporis, et impassibilitatem animae et corporis in instanti suae conceptionis; secundo ostendit quomodo hoc meruit per passionem, ibi: *Nec solum hoc meruit Christus.* Circa primum duo facit: primo determinat veritatem; secundo movet quendam dubitationem, ibi: *Utrum autem anima sit facta impassibilis, quando caro facta est immortalis. . . de auctoritate certum nobis non est.*

Ad quid igitur voluit pati et mori? Hic ostendit quid nobis meruit per passionem; circa quod duo facit: primo enumerat utilitates quae nobis ex passione Christi proveniunt; secundo prosequitur unam, quae pertinet ad consecutionem boni, ibi: *Deceverat Deus in mysterio.*

QUAESTIO I.

Hic quaeruntur sex: 1.º utrum in Christo sit aliqua operatio praeter divinam; 2.º utrum per illam potuit mereri; 3.º utrum ab instanti conceptionis meruit; 4.º quid sibi meruit; 5.º utrum per passionem mereri potuit; 6.º utrum nobis meruit apertionem januae.

radio mittens foras, aliusque ocludens januam; multo magis Christi humilitas, quae mortem gustavit, ingressum regni caelestis omnibus suis (impleto Dei decreto) aperire valuit, utque decreti delere chirographum. Ut enim ait Ambrosius (Ambrosiaster), tantum fuit peccatum nostrum, ut salvari non possemus, nisi unigenitus Dei Filius pro nobis mereretur debitoribus mortis. Sed sic dignos nos fecit testamenti, et promissae hereditatis. Quod non ita intelligendum est, quasi non alio modo salvare nos potuerit quam per mortem suam; sed quod per aliam hostiam non potuit nobis aperiri regni aditus, et fieri salus, nisi per mortem unigeniti: ejus tanta fuit, ut dictum est, humilitas et patientia, ut eius merito pateret creditibus in eum aditus regni. Magna ergo in morte unigeniti praestita sunt nobis ut liceat nobis redire in patriam; sicut olim in morte summi Pontificis his qui ad civitatem refugii confugerant, secum ad propria remeare licebat. Ecce aliquatenus ostensum est, qualiter per Christi mortem aditus regni sit nobis paratus.

ARTICULUS PRIMUS.

Utrum in Christo sit aliqua operatio praeter divinam. — (5 p., qu. 19, art. 1.)

Ad primum sic proceditur. 1. Videtur quod in Christo sit tantum una actio. Dionysius enim actionem Christi nominat theandricam, id est deivirilem. Hoc autem non diversas actiones, sed unam significat. Ergo in Christo est tantum una actio Divinitatis et humanitatis.

2. Praeterea, actiones, ut dicit Philosophus (in prologo Metaph.), suppositorum singularium sunt. Sed in Christo est tantum unum suppositum. Ergo tantum una actio.

3. Praeterea, cuius est esse, ejus est agere. Sed in Christo propter unitatem hypostasis est tantum unum esse. Ergo tantum una actio.

4. Praeterea, instrumenti et principalis agentis est tantum una actio. Sed, sicut dicit Damascenus (lib. 5 de Fide, cap. 16), caro est instrumentum Divinitatis. Ergo est una actio Christi secundum Divinitatem et humanitatem.

5. Praeterea, ubi est idem activum, est eadem actio: quia actiones diversificantur penes terminos. Sed in Christo est idem opus operatum Divinitatis et humanitatis: sicut mundatio leprosi, quem Divinitas tactu corporali mundavit, ut dicitur Matth. 8. Ergo in ipso est tantum una actio.

Sed contra, sicut se habet unitas actionis ad unitatem naturae, ita pluralitas ad pluralitatem. Sed in divinis personis propter unitatem naturae est una actio. Ergo et in persona Christi propter diversitatem naturarum est diversa actio.

Praeterea, magis distant divina natura et humana in Christo, quam diversae potentiae animae in Christo. Sed diversarum potentiarum in Christo sunt diversae actiones. Ergo multo fortius duarum naturarum sunt diversae actiones.

Praeterea, actio divinae naturae est ipsa divina essentia, et est aeterna. Actio autem humanae naturae in ipso est accidens, et aliquid tempore mensuratum. Ergo sunt duae actiones in Christo.

Solutio. Respondeo dicendum, quod quidam negaverunt in Christo duas esse actiones; et ad hoc ponendum diversi diversi rationibus moti sunt. Quidam enim Eutychemi dicebant in Christo unam tantum naturam esse, compositam ex divina

et humana; et ideo sequebatur quod etiam Christus haberet unam tantum actionem compositam. Sed ex hoc sequitur quod sua actio non fuerit neque divina neque humana, neque nobis neque Patri conformis; et ita frustratur opus redemptionis, ad quod exigitur divina actio, et humana. Unde hoc est haereticum, sicut et primum, ut dicitur dist. 3, qu. 1, art. 1.

Alii vero negaverunt duas actiones in Christo, dicentes in comparatione ad divinam, humanam operationem non esse dicendam actionem, sed potius passionem: quod refellit Damascenus (ubi sup.). Quia si propterea humana operatio Christi non est dicenda actio, quia divina est actio, eadem ratione quia natura divina est bona, natura humana non esset bona: non enim oportet, si divina natura excedit humanam in bonitate, quod propter hoc humana sit mala aut non bona.

Alii vero viderunt quod actio dependet a natura, quae est principium actionis, et a persona quae agit; ideo voluerunt in Christo non esse dicendam unam actionem, ne unitatem naturae ponere videantur; similiter nec esse plures, ne videantur ponere personarum pluralitatem. Sed ex hoc sequitur, ut dicit Damascenus, quod Christus non sit neque unius neque duarum naturarum, quod est absurdum.

Et dicendum propter hoc, quod simpliciter in Christo oportet concedere duas actiones: quia ad diversitatem causarum sequitur diversitas in effectibus. Causa autem actionis est species, ut dicitur in 3° Physic. (text. 17): quia unumquodque agit ratione alicuius formae quam habet; et ideo ubi sunt diversae formae, sunt etiam diversae actiones; sicut ignis desiccet et calefacit per caliditatem et siccitatem; et homo audit et videt per visum et auditum. Et similiter Christus ratione diversarum naturarum habet diversas actiones.

Ad primum ergo dicendum, quod actionem Christi dicit Dionysius deivirilem, non quia sit simpliciter una actio Deitatis et humanitatis in Christo; sed quia actiones duarum naturarum quantum (1) ad tria uniantur. Primo quantum ad ipsum suppositum agens actionem divinam et humanam, quod est unum. Secundo quantum ad unum effectum, qui dicitur opus operatum, vel ἀποτέλεσμα secundum Damascenum (loc. cit.), sicut mundatio leprosi. Tertio quantum ad hoc quod humana actio ipsius Christi participabat aliquid de perfectione divinae naturae, sicut intellectus eius aliis eminentius intelligebat ex virtute divini intellectus sibi in persona conjuncti; quamvis divina actio in nullo infirmaretur ex consortio humanae.

Ad secundum dicendum, quod quamvis agere sit suppositi, tamen forma sive natura est principium vel causa agendi in supposito, sicut et aliarum proprietatum in supposito existentium; unde sicut idem suppositum est subjectum diversarum proprietatum propter diversa eius principia causantia illas proprietates; ita idem suppositum habet diversas actiones propter diversas formas sive naturas.

Ad tertium dicendum, quod unitas rei consequitur esse suum: unde eodem modo praedicatur de re ens, et unum, quod convertitur cum ente. Non autem ex actione sua habet res unitatem; et

(1) Al. deest quantum.

ideo non potest esse quod sit suppositum unum, et esse ejus non sit unum; potest autem esse quod sit suppositum unum, et actio ejus non sit una.

Ad quartum dicendum, quod non potest esse eadem actio numero per essentiam, principalis agentis et instrumenti; quia idem accidens non est in diversis subjectis; sed dicitur una secundum quid, in quantum scilicet instrumentum non agit nisi motum a principali agente, et agit in virtute principalis agentis: et hoc modo in ipsa actione humanitatis Christi est aliqua virtus, in quantum ipsa humanitas est instrumentum Deitatis.

Ad quintum dicendum, quod actionis unitas non solum dependet ex termino, sed etiam ex multis aliis causis; et ideo non oportet, si sit idem actum, quod sit eadem actio. Contingit autem quod idem actum ex diversis actionibus causatur quadrupliciter. Uno modo quando unus agens non est sufficiens ad compleendum effectum, sed multi simul; sicut multi simul trahunt navem, quam nullus per se trahere posset; et tunc omnes illi sunt quasi unus agens non simpliciter, sed unitate aggregationis; et similiter actio eorum non est una simpliciter, sed quasi una congregata ex multis. Alio modo quando unus agens potest perficere effectum, sed non simul una operatione, sed multis operationibus successivis; sicut est in generatione habituum acquisitorum; et tunc ultima complens effectum agit in virtute omnium praecedentium disponentium ad illum effectum. Et his duobus modis non fuerunt in Christo plures actiones ad unum effectum. Tertio modo quando effectus non est unus simpliciter, sed unus subjecto, sicut vulnus adustum, et ideo actiones causantes sunt diversae simpliciter, conveniunt tamen in supposito, scilicet incisio et adustio; et a diversis formis per essentiam causantur, scilicet ab acuminis ferri, et a caliditate. Quarto modo, quando duae actiones sunt diversorum agentium ordinatorum, quorum unum movet aliud, et unum est instrumentum alterius. Et hi duo ultimi modi sunt in Christo, secundum quod diversae ejus actiones ad idem opus operatum terminabantur.

ARTICULUS II.

Utrum Christus potuerit mereri.
(3 p., qu. 19, art. 3.)

Ad secundum sic proceditur. 1. Videtur quod Christus non meruerit. Christus enim semper fuit comprehensor. Sed comprehensoris qui est in termino, non est mereri: quia meritum est via ad terminum. Ergo Christus non meruit.

2. Praeterea, non potest esse idem meritum et praemium, sicut nec causa et causatum. Sed actus caritatis perfectae est praemium, quia est ipsa fruitio. Ergo cum in Christo fuerit caritas consummata, per ipsam mereri non potuit; et ita nullo modo merebatur, cum omnis meriti principium sit caritas.

3. Praeterea, anima Christi a principio suae conceptionis fuit beata, sicut modo est. Sed modo non meretur. Ergo nec unquam mereri potuit.

4. Praeterea, quicumque meretur, merendo proficit quantum ad illud quod est merendi principium: quia caritas per meritum augetur. Sed Christi caritas augeri non potuit, nec ipse in spiritalibus bonis proficere. Ergo ipse non merebatur.

5. Praeterea, naturalibus non meremur, propter hoc quod sunt determinata ad unum. Sed liberum arbitrium in Christo erat determinatum ad bonum. Ergo ipse per liberum arbitrium mereri non potuit; et ita nullo modo, cum omne meritum sit ex libero arbitrio.

6. Praeterea, nullus meretur id quod suum est: et propter hoc apud homines filii non merentur a patribus, sed servi, quia ea quae patris sunt, hereditario jure competunt filio. Sed omnia quae Patris sunt, Christi sunt, ut dicitur Matth. 12, et Joan. 16. Ergo ipse apud Patrem non merebatur.

7. Praeterea, nullus meretur a seipso. Sed quicumque meretur, meretur aliquid a Filio Dei. Cum ergo Christus sit Filius Dei, ipse nullo modo mereri poterat.

Sed contra, super illud Psal. 13: *Conserva me Domine, quoniam speravi in te*, Glossa: *Eccc meritum quo servari debet; et loquitur de Christo. Ergo Christus aliquid meruit.*

Praeterea, omnis viator habens caritatem meretur. Sed Christus fuit hujusmodi. Ergo.

Praeterea, ubicumque est difficultas in operatione virtutum, ibi est meritum. Sed Christus habuit difficultatem in operibus virtuosus, non quidem ex parte animae, sed ex parte corporis, quod affligebatur. Ergo ipse merebatur.

Solutio. Respondeo dicendum, quod in justitia duae personae requiruntur, scilicet faciens justitiam, et patiens justitiam. Faciens autem justitiam, reddere unicuique quod suum est, actio est propria; patiens autem justitiam actio propria est facere sibi debitum quod est ei per justitiam reddendum: et hoc proprie mereri est; unde et id quod secundum justitiam redditur, merces dicitur. Sed quia justitia reddit unicuique quod ei debetur et in bonis et in malis; bona autem simpliciter sunt ea quae ad vitam aeternam pertinent, et mala simpliciter ea quae ad miseriam aeternam pertinent; inde est quod secundum theologos meritum proprie dicitur respectu horum; quamvis magis proprie respectu honorum dicatur meritum, demeritum vero respectu malorum. Ad hoc igitur quod aliquis mereatur, tria necessaria sunt: scilicet agens qui meretur, actio per quam meretur, et merces quam meretur. Et ideo ad meritum tria requiruntur. Primum est secundum comparationem merentis ad mercedem, ut scilicet ille qui meretur, sit in statu acquirendi mercedem: et propter hoc illi qui sunt omnino in termino, nihil merentur, quia nihil acquirere possunt. Secundum est ex comparatione agentis ad actionem, ut scilicet sit dominus suae actionis: alias per actionem suam non dignificatur ad aliquid habendum, nec laudatur; et ideo ea quae agunt per necessitatem naturae, vel etiam per violentiam, non merentur. Tertium est secundum comparationem actionis ad mercedem, ut scilicet aequiparetur mercedi: non quidem secundum aequalitatem quantitatis, quia hoc requiritur in justitia commutativa, quae consistit in emptionibus et venditionibus; sed secundum aequalitatem proportionis, quae requiritur in justitia distributiva, secundum quam Deus aeterna praemia partitur. Actio autem proportionata ad vitam aeternam est actio ex caritate facta: et ideo per eam ex condigno meretur quia ea quae ad vitam aeternam pertinent: opera autem bona quae non sunt ex caritate facta, deficiunt ab ista pro-

portionem; et ideo per ea ex condigno non meretur quis vitam aeternam; sed improprie dicitur aliquis mereri, secundum quod habent aliquam similitudinem cum operatione informata a caritate. Et si quidem sit similitudo illa in substantia actus et in intentione, ut cum aliquis existens in mortali peccato dat elemosynam propter Deum; dicitur meritum congrui: si vero sit similitudo in substantia actus, et non in intentione; sic dicitur meritum interpretatum, sicut cum quis dat pauperi elemosynam propter inanem gloriam. Et haec tria in Christo reperiuntur: ipse enim quamvis quantum ad aliquid in termino perfectionis fuerit, scilicet quantum ad operationes animae, quibus erat beatus et comprehensor; tamen quantum ad aliquid defectum patiebatur eorum quae ad gloriam pertinent, in quantum scilicet erat passibilis anima et corpore, et in quantum erat corpore mortalis: et ideo secundum hoc erat viator in statu acquirendi. Similiter et omnis actus ejus informatus erat caritate: et iterum actus sui dominus erat per libertatem voluntatis; et ideo omni actu suo meruit.

Ad primum ergo dicendum, quod quamvis esset comprehensor quantum ad aliquid, erat etiam viator quantum ad aliquid; et sic mereri potuit.

Ad secundum dicendum, quod idem non potest esse meritum et praemium respectu ejusdem et secundum idem; unde ipse motus caritatis hominis Christi, in quo consistit praemium ejus quantum ad beatitudinem animae, potest esse meritum respectu beatitudinis corporis: quod in aliis beatis non contingit, quia non sunt in statu acquirendi secundum aliquid sui: et ideo nec sibi nec aliis merentur: quia quod impetrant modo nobis, contingit ex hoc quod prius dum viverent, meruerunt ut hoc impetrarent.

Ad tertium dicendum, quod Christus est modo tantum comprehensor; tunc autem erat et viator et comprehensor: et ideo tunc mereri potuit, tunc autem non.

Ad quartum dicendum, quod ille qui meretur, non oportet quod proficiat quantum ad rationem merendi: hoc enim accidit sibi ex hoc quod radix merendi, scilicet caritas, non est in ipsius merito: sed oportet quod omnis qui meretur, proficiat quantum ad mercedem quam meretur, ut scilicet eam sibi debitam faciat vel simpliciter, vel quantum ad aliquem modum quo sibi prius debita non erat.

Ad quintum dicendum, quod liberum arbitrium Christi non erat determinatum ad unum secundum numerum, sed ad unum secundum genus, scilicet ad bonum, quia in malum non potest; sed tamen hoc potest facere et non facere; et hoc non excludit libertatem arbitrii, quia posse peccare non est libertas arbitrii nec pars libertatis, ut dicit Anselmus (in dialog. de lib. Arbit., cap. 1). Et haec quidem determinatio ex perfectione liberi arbitrii contingit secundum quod per habitum gratiae et gloriae terminatur in eo ad quod est naturaliter ordinatum, scilicet in bono: quia liberum arbitrium, quamvis in nobis se habeat ad bonum et ad malum, non tamen est propter malum, sed propter bonum. Vel dicendum, quod si etiam esset determinatum ad unum numero, sicut ad diligendum Deum (quod non facere non potest), tamen ex hoc non amittit libertatem, aut rationem laudis sive meriti: quia in illud non coacte, sed sponte tendit; et ita est actus sui dominus.

Ad sextum dicendum, quod Christus non meretur secundum Divinitatem, secundum quam habet quod omnia sunt sua; sed meretur secundum humanitatem, ex qua non habet quod omnia sunt sua.

Et per hoc patet solutio ad septimum: quia a Filio Dei meretur ratione Divinitatis suae, ex qua parte ipse non merebatur.

ARTICULUS III.

Utrum Christus ab instanti suae conceptionis potuerit mereri. — (3 p., quaest. 54, art. 3.)

Ad tertium sic proceditur. 1. Videtur quod Christus non potuerit mereri in instanti suae conceptionis. Nullus enim meretur nisi agendo. Sed prius esse rei quam ejus agere. Ergo in primo instanti conceptionis quando Christus primo habuit esse secundum humanam naturam, non potuit mereri.

2. Praeterea, opus meritorium cum deliberatione est, cum sit ex electione liberi arbitrii, quae sequitur consilium. Sed deliberatio, cum sit quidam motus, requirit tempus. Ergo in primo instanti conceptionis mereri non potuit.

3. Praeterea, quidquid Christus habuit in primo instanti suae conceptionis, habuit ab alio, non a se. Sed meriti sui ipse causa fuit. Igitur in primo instanti conceptionis non meruit.

4. Praeterea, sicut meritum est per liberum arbitrium, ita et peccatum. Sed diabolus non potuit peccare in primo instanti suae creationis. Ergo nec anima Christi in primo instanti creationis suae potuit mereri. Sed primum instans conceptionis fuit primum instans creationis animae. Ergo in illo instanti mereri non potuit.

5. Praeterea, Christus quantum ad corpus, in pueritia erat similis aliis pueris. Sed alii pueri propter imbecillitatem organorum corporalium non habent perfectam imaginationem, nec usum liberi arbitrii. Per consequens ergo nec Christus: et ita tunc, ut videtur, mereri non potuit.

Sed contra, Christus in primo instanti suae conceptionis fuit vir. Hierem. 31, 22: *Novum faciet Dominus super terram: femina circumdabit virum.* Sed perfecti viri est mereri. Ergo Christus in primo instanti suae conceptionis potuit mereri.

Praeterea, perfectior est anima perfecta prima et secunda perfectione, quam perfecta solum perfectione prima. Sed Christo non accrevit aliqua spiritualis perfectio. Ergo cum operatio sit perfectio secunda, et habitus perfectio prima; quando-cumque habuit habitum virtutis, habuit actum ejus. Sed actu virtutis merebatur. Ergo Christus in instanti conceptionis merebatur.

Solutio. Respondeo dicendum, quod Christo debemus attribueri secundum animam, omnem perfectionem spirituales quae sibi potest attribui; unde, cum possibile sit ipsum in primo instanti suae conceptionis actum meritorium perfecisse, dicendum est, Christum in primo instanti suae conceptionis meruisse. Quod enim aliqua res in primo instanti in quo est non possit suam actionem habere, non potest contingere nisi tribus modis. Primo ex hoc quod deest sibi aliqua perfectio quae requiritur ad agendum; sicut catulus in primo instanti suae natiuitatis non potest videre, quia non habet orga-

num videndi completum. Alio modo propter aliquod impediens extrinsecum; sicut aqua generata in aliquo loco concluso impeditur ut non possit proprio motu moveri. Tertio ex natura operationis quae successione habet; et tunc in primo instanti quo res est, incipit illam actionem, non tamen illa actio est in illo instanti, sed in tempore; sicut patet quod primum instans in quo ignis est ignis, quod est ultimum instans suae generationis, est primum instans motus sui sursum; sed tamen motus ejus non est in illo instanti, quia motus successivorum est. Constat autem quod in Christo non deficiebat aliqua perfectio ex parte ipsius agentis, quae est necessaria ad meritorium actum; et iterum nihil erat quod impedire posset; ipse etiam motus caritatis, quo movebatur, indivisibilis erat, non successivus; et ideo in ipso instanti conceptionis mereri potuit. Quidam autem dicunt, quod in ipso instanti conceptionis non meruit quantum ad usum virtutum; sed solum habuit meritum in radice, scilicet in habitu caritatis et aliarum virtutum ex quibus dignus fuit gloria; sed quantum ad usum virtutum non meruit in ipso instanti, sed post ipsum instans. Et ad hoc moventur rationibus inductis in obijciendo. Sed prima opinio magis mihi placet, et secundum eam respondendum est ad argumenta in contrarium facta.

Ad primum ergo dicendum, quod esse est prius quam agere natura, non tempore de necessitate.

Ad secundum dicendum, quod deliberatio et consilium, ut dicit Philosophus (5 Ethic., cap. 6), non sunt de his quae sunt ad finem, quando non est certum quae expediant ad finem intendum. In ipsa autem intentione finis aliquis meretur; unde non exigitur deliberatio ad meritum, etiam in aliis hominibus, quantum ad appetitum finis. Et praeterea in Christo non exigebatur deliberatio etiam quantum ad ea quae sunt ad finem, quia de his certus erat.

Ad tertium dicendum, quod illud quod Christus habuit in primo instanti suae conceptionis, scilicet meritum, et ab alio habuit, in quantum scilicet exigitur gratia, et a seipso habuit, in quantum meritum procedit ex libero arbitrio. Non enim semper necessarium est ut causa causatum praecedat tempore, sed quandoque sufficit quod praecedat natura.

Ad quartum dicendum, quod motus voluntatis in finem bonum, est sibi naturalis; unde in primo instanti creationis suae potest habere motum in bonum finem, quia ad finem naturaliter desideratum appetendum non indigemus deliberatione; et in hoc potest esse meritum. Sed peccatum contingit ex hoc quod voluntas movetur in aliquid quod non competit fini naturaliter desiderato; unde oportet quod contingat ex falsa collatione illius ad finem: et ideo requiritur ad peccatum collatio ejus quod habet apparentem bonitatem ad id quod est per se bonum naturaliter desideratum. Unde in primo instanti creationis non potest mens peccare.

Ad quintum dicendum, quod Christus non habebat a sensibus acceptam scientiam, sed infusam; et ita habitus scientiae perfectae poterat esse etiam cum infirmitate organorum; et iterum dictum est, quod infirmitas corporis in ipso non refundebatur in mentem, sicut nec mentis gloria corporis infirmitatem tollebat: et ideo imperfectio organorum corporalium, usum rationis non tollebat in ipso.

ARTICULUS IV.

Utrum Christus meruit sibi immortalitatem. (3 p., quaest. 19, art. 5.)

Ad quartum sic proceditur. 1. Videtur quod Christus non meruerit sibi immortalitatem corporis. Mereri enim est extranei, cui non debetur merces nisi per meritum; sicut et adoptari est extranei, cui non debetur hereditas nisi per adoptionem. Sed Christus ad bona Patris, quae sunt sua, non dicitur adoptari quasi extraneus. Ergo eadem ratione nec immortalitatem, vel aliquid hujusmodi, meruit.

2. Praeterea, praemium est dignum merito. Sed bonus motus animae Christi quod merebatur, est dignior quolibet corporali. Ergo non merebatur immortalitatem corporis.

3. Praeterea, Christus non erat debitor mortis: quia non habebat peccatum, quod mortis debitores facit. Ergo cum nullus mereatur illud malum evitare cujus non est debitor, videtur quod ipse immortalitatem non meruit.

Sed contra est quod in littera dicitur, quod claritas corporis est praemium humiliationis. Sed immortalitas corporis ad claritatem corporis pertinet. Ergo etiam immortalitatem meruit.

Praeterea, bona gloriae nulla creatura habet sine merito. Sed immortalitas pertinet ad gloriam. Ergo ipsam Christus meruit.

QUAESTIUNCULA II.

Uterius. 1. Videtur quod impassibilitatem animae Christus non meruerit. Id enim quod nobis est naturale, non meremur. Sed anima secundum suam naturam est impassibilis. Ergo impassibilitatem non meruit.

2. Praeterea, omne quod inest alicui per accidens, ex hoc ipso quod accidens removetur, ei non inest. Sed anima patitur, sicut et movetur, per accidens, scilicet per corpus. Ergo ex hoc ipso quod separatur a corpore, fit impassibilis. Sed Christus non meruit animam a corpore separari: quia meritum mortis peccatum est, ut dicitur Rom. 6. Ergo non meruit impassibilitatem animae.

3. Praeterea, impassibilitas animae pertinet ad beatitudinem animae, sicut impassibilitas corporis ad beatitudinem corporis. Sed anima Christi a principio fuit beata. Ergo impassibilitatem animae non meruit.

Sed contra, anima Christi post resurrectionem fuit impassibilis. Sed ante fuit passibilis. Ergo sicut gloriam resurrectionis, ita et animae impassibilitatem meruit.

Praeterea, animae damnatorum sunt passibiles, quia impassibilitatem non meruerunt. Ergo cum anima Christi non fuerit passibilis post resurrectionem, videtur quod impassibilitatem meruerit.

QUAESTIUNCULA III.

Uterius. 1. Videtur quod non meruerit exaltationem. Quia ex hoc ipso quod humana natura assumpta fuit, exaltata est, et nomen Divinitatis sibi debetur. Sed assumptionem non meruit, ut supra, dist. 4, dictum est. Ergo nec exaltationem.

2. Praeterea, nomen quod est super omne nomen, est nomen in quo flectitur omne genu. Sed

S. Th. Opera omnia. V. 7.

hoc est nomen *Jesus*, ut dicitur Philip. 2. Cum ergo hoc nomen non meruerit, sed ante conceptionem sibi impositum fuerit; videtur quod non meruerit nomen quod est super omne nomen.

3. Si dicatur, quod meruit quantum ad manifestationem; contra. Hoc etiam ante manifestationem erat; unde daemones ante eum confessi fuerunt, et pueri et prophetae praedixerunt. Ergo hoc ipse non meruit.

4. Praeterea, meritum ordinatur ad praemium. Sed facere aliquid propter aestimationem hominum pertinet ad vanam gloriam, quae in ipso non fuit. Ergo exaltationem quantum ad manifestationem hominum non meruit.

Sed contra, Luc. 14, 2: *Qui se humiliat, exaltabitur.* Sed Christus se humiliavit. Ergo exaltari meruit.

Praeterea, ipse fecit se dignum tali exaltatione quae est in manifestatione ad homines per ea quae gessit. Ergo meruit ipse hanc exaltationem.

QUAESTIUNCULA IV.

Uterius. 1. Videtur quod etiam praemium substantiale animae, scilicet fruitionem divinam, ipse meruit. Majoris enim meriti majus est praemium. Sed meritum Christi fuit majus omnium sanctorum meritis. Ergo et major fuit merces quam meruit. Nihil autem majus cadit sub merito quam fruitio Dei, quam sancti merentur. Ergo ipse etiam meruit ipsam.

2. Praeterea, gloriosius est aliquid per seipsum habere quam ab alio habere omnia. Sed quod quis meretur, quodammodo habet per seipsum. Cum igitur Christus fruitionem divinam gloriosissime habuerit, videtur quod eam meruit.

3. Praeterea, secundum illos qui ponunt Angelos in solis naturalibus creatos, simul in eis fuit meritum et praemium. Sed nihil prohibet Christum meruisse fruitionem divinam, nisi quia ab initio suae conceptionis eam habuit. Ergo videtur quod in ipso instanti suae conceptionis mereri potuerit ut simul in eo esset meritum et praemium.

Sed contra, nullus meretur secundum quod est comprehensor. Sed Christus quantum ad fruitionem erat comprehensor. Ergo nunquam fruitionem meruit.

Praeterea, ex hoc ipso quod intellectus ejus erat Deo conjunctus in persona, sibi debebatur fruitio. Sed unionem non meruit. Ergo nec fruitionem.

Solutio I. Respondeo dicendum ad primam quaestionem, quod, sicut praedictum est, meritum secundum se, est operatio ejus qui iustitiam patitur, secundum quam facit suum id quod sibi reddendum est. Non autem datur aliquid alicui qui habet illud eo modo quo habet, nec aliquid facit suum quod suum est eo modo quo suum est; unde ad meritum, secundum quod theologi de ipso loquuntur, in ordine ad ea quae sunt bona simpliciter, quatuor requiruntur quantum ad id quod aliquid mereri dicitur. Primum est quod illud sit de pertinentibus ad beatitudinem. Secundum est quod illud sit non habitum quod per meritum acquiritur reddendum iustitia mediante. Tertium est quod illud sit non debitum quod merendo quis sibi debitum facit. Quartum, quod id quod quis mereri dicitur, sequatur ad minus ordine naturae ad ipsam meritum: et ideo gratia quae est merendi princi-

pium, et alia naturalia quae exiguntur ad meritum, sub merito non cadunt. Haec autem quatuor in Christi immortalitate inveniuntur. Quia est de his quae pertinent ad beatitudinem corporis. Item non fuit ab eo semper habitum, quia a principio mortale corpus assumpsit. Item non fuit sibi debitum ratione naturae, quamvis esset sibi debitum ratione personae. Item immortalitas non exigitur ad merendum. Et propter hoc immortalitatem meruit.

Ad primum ergo dicendum, quod quamvis immortalitas, et omnia alia bona quae sunt in potestate Patris, essent in potestate Filii quantum ad divinam personam, non tamen ratione humanae naturae; unde nos merendo facimus nobis debitum de eo quod non erat debitum neque naturae neque personae; Christus autem fecit merendo debitum naturae de non debito naturae, quamvis esset debitum personae. Nec est simile de adoptione: quia adoptio respicit personam, sicut et filiatio; meritum autem in operatione consistit, quae variatur secundum varietatem naturae, ut prius dictum est.

Ad secundum dicendum, quod quamvis actus mentis, quo Christus merebatur, sit simpliciter melius quam immortalitas corporis; tamen illa est melior quantum ad statum, in quantum scilicet pertinet ad statum beatitudinis; actus vero mentis, secundum quod in eo consistit meritum, pertinet ad statum viatoris. Vel dicendum, quod hoc habet veritatem in praemio substantiali animae, et non in aliis.

Ad tertium dicendum, quod Christus quamvis non haberet necessitatem moriendi ex peccato, habebat tamen ex principis naturalibus, ut supra, dist. 16, qu. 1, art. 2 dictum est; et ideo humanae naturae in Christo immortalitas non erat debita. Vel dicendum, quod privatio culpae quamvis auferat meritum mortis, non tamen dat immortalitatem quae impossibile est mori, qualis est immortalitas quam meruit Christus; sicut patet in Adam quantum ad primum statum, in quo non erat praedicta immortalitas.

Solutio II. Ad secundam quaestionem dicendum, quod anima dupliciter dicitur passibilis. Uno modo secundum iustitiam divinam, sicut patitur in inferno ab igne corporali; et hic est communis animae et omni spiritui creato in suis tantum naturalibus considerato. Alio modo dicitur anima passibilis secundum naturam; et hoc vel per accidens ex passione corporis, ut supra, dist. 13, qu. 2, art. 5, dictum est, quod laesio corporis ad animam pertingit quodammodo, in quantum est forma ejus; vel per operationem propriam; sive illa sit communis animae et corpori, sicut in delectationibus et tristitiis, quae sunt secundum partem sensitivam; sive sit propria ipsi animae, sicut in delectationibus et tristitiis intellectivae partis. Quia autem anima secundum suam naturam est forma corporis, formae autem est ut sit materiae proportionata: ideo in ipsa natura animae etiam sine corpore existens, est ut sit nata pati ad passionem corporis, quamvis non patiatur actu sine corpore quantum ad illas passiones quae naturaliter ei inesse possunt vel ex corpore vel cum corpore. Haec autem aptitudo non tollitur per id per quod natura per gratiam reformatur: quamvis enim homo reformetur quantum ad actus personales per gratiam, non tamen reformatur quantum ad naturam nisi per gloriam, quae omnes defectus naturae tollit: cuius signum

est quod reformati per gratiam, in actu naturali defectum patiuntur, quia in originali peccato generant. Unde oportet quod istam aptitudinem naturalem ab anima habitus gloriae tollat, per quem anima perficitur non solum in potentiis quantum ad actus personales, sed in quantum est natura quaedam: unde ex ipsa glorificata in corpore gloria transfunditur. Per habitum etiam gloriae excluditur et tristitia intellectivae partis, et iterum possibilitas peccandi, per quam est possibilitas ad passionem ex iustitia divina. Unde constat quod impassibilitas animae ad gloriam pertinet; et quod Christus gloriam animae, in quantum est natura corporis, non habuit a principio suae conceptionis, quia corpus passibile fuit: quamvis haberet animam gloriosam quantum ad operationes quibus Deo fruebatur. Ideo sicut meruit immortalitatem corporis, ita etiam meruit impassibilitatem animae.

Ad primum ergo dicendum, quod anima secundum suam naturam est impassibilis, ut pati non possit, quantum ad passiones proprie dictas de quibus loquimur, sine corpore; est tamen secundum naturam suam passibilis, id est potens pati has passiones in corpore, et per corpus. Unde haec determinatio per naturam potest determinare passibilitatem vel quantum ad potentiam, et sic falsa est propositio; vel quantum ad actum; et sic vera est, quia passibile est potens pati.

Ad secundum dicendum, quod quamvis per accidens inesset animae passio, non tamen per accidens aptitudo ad patiendum simul cum corpore; et ideo quamvis ea separata a corpore, tollatur passio secundum actum, non tamen tollitur aptitudo patiendi. Unde si iterum corpori uniretur, non faceret conjunctum sibi corpus impassibile, sed in eo per accidens pateretur, sicut et prius, nisi quando glorificata est: tunc enim si corpori uniretur, corpus impassibile facit.

Ad tertium dicendum, quod impassibilitas animae pertinet ad beatitudinem animae, in quantum natura et forma corporis: et talem beatitudinem anima Christi non habuit a principio suae conceptionis, sed beatitudinem quae consistit in actu fruitionis.

Solutio III. Ad tertiam quaestionem dicendum, quod, sicut dicit Philosophus in 1 Ethic. (cap. 14), in felicitate aliquid invenitur essentialiter ipsis, sicut virtutes quae faciunt operationem perfectam; aliquid autem quod facit ad bene esse felicitatis, sicut civitatis, et amici, et huiusmodi. Similiter dico, quod aliqua sunt quae sunt de substantia beatitudinis, sicut dotes animae et corporis; aliquid autem quod est de bene esse ipsius, sicut manifestatio beatitudinis ad alios, in quo etiam gloria consistit, quia gloria est clara cum laude notitia: (1) Glossa Rom. ult. (2); sicut etiam Philosophus dicit (loc. cit.), quod de bene esse ipsius felicitatis est ut felix etiam post mortem vivat in memoria hominum. Quia ergo (3) in Christo debuit esse completissima beatitudo, ideo non solum in seipso beatificatus est, sed ad perfectionem suae beatitudinis etiam sua beatitudo aliis ostensa fuit: et secundum hoc dicitur exaltationem meruisse: quae quidem exaltatio

(1) Nicolai addit ut dicitur.

(2) Super illud nimirum vers. 17: Cui honor et gloria, ubi Beda ex Augustino idem habet, quod ex lib. 5 contra Maximianum, cap. 15, desumptum est (Ex edit. P. Nicolai).

(3) Al. deest ergo.

in tribus consistit; scilicet in notitia cordis, secundum quod dicitur accepisse nomen super omne nomen, quia nomen de re notitiam facit; item in reverentia corporis, quantum ad genuflexionem: item in confessione oris; et hoc est quod dicit Apostolus (Philip. 2, 2): *Et omnis lingua confiteatur quia Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris.*

Ad primum ergo dicendum, quod quamvis fuerit exaltatus ab initio suae conceptionis, non tamen sua exaltatio fuit tunc manifesta: et res in sacra Scriptura tunc fieri dicitur, quando innotescit.

Ad secundum dicendum, quod nomen super omne nomen dicitur esse vel quantum ad id a quo imponitur; et sic est nomen *Jesus* vel *Christus*, quae utrumque imponitur (1) ex unione humanae naturae ad divinam: quia secundum hoc unctus dicitur quod Deo est unitus; et secundum hoc etiam a peccatis salvos facere potest: vel quantum ad id cui nomen imponitur; et sic hoc nomen *Deus* est super omne nomen, quia imponitur sibi secundum divinam naturam. Et haec omnia quamvis fuerint in eo secundum rei veritatem a principio conceptionis, non tamen erant in notitia hominum.

Ad tertium dicendum, quod ante resurrectionem erat quidem manifesta Christi exaltatio non omnibus, sed paucis; et quibusdam etiam non per certitudinem, sed per quamdam conjecturam, sicut daemoneis, et aliquibus Judaeis: sed post resurrectionem suam altitudo illius (2) toti mundo innotuit per certitudinem fidei.

Ad quartum dicendum, quod meritum non fit propter praemium, nisi ad quod ordinatur principaliter: hoc autem est illud quod est de substantia beatitudinis. Unde etiam quamvis honor civilis sit quo praemiatur virtus civilis; tamen civis propter illum honorem non operatur virtutis opera, sed propter bonum ipsius virtutis.

Solutio IV. Ad quartam quaestionem dicendum, quod gloria animae consistit in hoc quod anima ipsi Deo unitor per visionem et amorem; et quia posterior unio praesupponit priorem, sicut hoc quod Deus est in sanctis per gratiam, praesupponit hoc quod in omnibus est per essentiam, praesentiam, et potentiam; ideo eadem ratione unio quae est in persona, quae est ultima et completissima, praesupponit omnem aliam unionem ad Deum: unde ex hoc ipso quod anima Christi erat Deo in persona conjuncta, debebatur sibi fruitionis unio, et non per operationem aliquam ei facta debita: et ideo, quia meritum consistit in operatione quae facit nobis aliquid debitum, Christus fruitionem non meruit. Sectus autem est de gloria corporis: quia de gloria corporis non consistit in unione ad Deum; unde sine ea corpus Divinitati unum esse potuit, et fuit dispensative propter opus redemptionis implendum. Et propter hoc fruitionem, in qua consistit gloria animae, Christus semper habuit, et ipsam non meruit, sicut meruit gloriam corporis.

Ad primum ergo dicendum, quod hoc quod Christus sibi beatitudinem quae est in fruitione non meruit, non fuit ex insufficientia meriti, sed ex perfectione merentis.

Ad secundum dicendum, quod Christus magis habuit ex seipso quod ex unione habuit quam a

liquis habeat id quod ex operatione acquirit: quia habuit illud naturaliter; et ideo etiam gloriosius habuit fruitionem quam aliquis alius.

Ad tertium dicendum, quod secundum illam opinionem, Angeli non semper habuerunt beatitudinem, nec iterum aliquid erat in eis unde eis deberetur; et ideo mereri poterunt simul quando acceperunt gratiam, ut in 2 lib., dist. 5, quaest. 2, art. 2, dictum est. Non est autem ita de Christo, qui semper beatus secundum animam fuit, et cui ex ipsa unione debebatur gloria.

ARTICULUS V.

Utrum Christus meruerit sibi per passionem.
(3 p., qu. 20, art. 2.)

Ad quintum sic proceditur. 1. Videtur quod Christus per passionem non meruerit sibi. Mereri enim est aliquid sibi debitum facere. Sed qui sibi semel aliquid debitum fecit, puta emendo, non ulterius emit illud. Ergo et qui meruit aliquid semel, ulterius non potest mereri illud. Sed Christus ab instanti conceptionis meruit sibi ea quae debita sunt. Ergo per passionem nihil sibi meruit.

2. Praeterea, meritum facit vel de non debito debitum, vel de debito magis debitum. Sed ea quae Christus meruit, non fuerunt sibi magis debita per passionem quam ante: quia per primum meritum fuerunt sibi facta sufficienter debita. Ergo per passionem sibi Christus nihil meruit.

3. Praeterea, passio in corpore Christi fuit. Sed meritum non est nisi in anima. Ergo per passionem Christus nihil sibi meruit.

4. Praeterea, meriti principium est in nobis: quia voluntarium est ejus principium est inobis; ut dicitur in 5 Ethic. (cap. 4). Sed principium passionis non est in patiente, sed in agente. Ergo Christus per passionem non meruit.

5. Praeterea, omne meritum consistit in caritate. Sed pati passiones laudabiliter, non est opus caritatis, sed patientiae, vel fortitudinis. Ergo Christus per passionem non meruit.

Sed contra est quod dicitur in littera, quod passio claritatis est meritum.

Praeterea, actibus virtutum meremur. Sed Christus est passus ex maxima caritate; Joan. 15, 15: *Majorem hac dilectionem nemo habet.* Ergo ipse per suam passionem meruit.

Praeterea, passio sua major fuit aliorum sanctorum passionibus, ut supra, distinct. 13, qu. 2, art. 5, quaestione 5, dictum est. Sed alii sancti suis passionibus meruerunt. Ergo et Christus per suam passionem meruit.

Solutio. Respondeo dicendum, quod mereri, sicut dictum est, est facere aliquid sibi debitum. Hoc autem contingit tribus modis. Uno modo quando aliquid facit de non debito debitum; sicut aliquis primo motu caritatis meretur vitam aeternam, faciens eam debitam sibi, quae prius ei debita non erat. Alio modo quod erat minus debitum faciendo sibi magis debitum: quod contingit in eo in quo caritas augetur. Tertio contingit, quando aliquid quod est uno modo debitum sibi, facit alio modo debitum sibi; sicut puer baptizatus, cui debetur vita aeterna ex habitu gratiae in baptismo infusae, quando usum liberi arbitrii contingit habere incipit, facit sibi debitam eam ex actu. Primo igitur modo Chri-

(1) Al. exponitur.

(2) Al. unittur illis.

stus meruit in primo instanti suae conceptionis claritatem corporis: quae quidem non erat ei debita neque ex conditione naturae in se consideratae, neque consequatur ex necessitate unionis, sicut gloria fructio, ut dictum est. Secundo autem modo Christus mereri non potuit, quia caritas non est augmentata in Christo. Tertio modo meruit in omnibus actibus suis post primum instans suae conceptionis: quia fecit sibi debitum aliquibus actibus quod prius ex aliis actibus debebatur. Actus autem quo quis meretur, est ille ejus agens est dominus, ut supra dictum est, et qui est proportionatus mercedi. Est autem homo dominus suorum actuum per voluntatem: quam quia caritas perficit in ordine ad finem ultimum, ideo actum fini proportionatum facit, scilicet beatitudini quae proprie merces est nostrorum meritorum; et ideo omnis actus voluntarius caritate informatus, est meritorius. Cum igitur Christus passionem suam voluntarie sustinuerit (oblatus enim est quia ipse voluit. Isai. 55), et voluntas ista caritate fuerit informata, non est dubium quod per suam passionem meruerit.

Ad primum ergo dicendum, quod emptio est principaliter propter habendam rem quae emittitur: et ideo postquam semel empti est, ulterius non emittitur: sed actio qua quis meretur non est principaliter propter praemium consequendum, sed propter bonum caritatis. Unde homo habens caritatem etiam operatur, si nulla retributio sequatur; unde etiam postquam meruit aliquid operatur; et id quod sibi primo uno modo debebatur, postea alio modo sibi debetur.

Ad secundum dicendum, quod non oportet quod faciat sibi magis debitum, quia hoc est secundum intentionem caritatis, quae est radix merendi; sed facit sibi pluribus modis debitum.

Ad tertium dicendum, quod quamvis passio sit in corpore, tamen voluntas acceptans passionem fuit in anima.

Ad quartum dicendum, quod passio, in quantum passio, non est meritoria, quia sic principium ejus est extra: sed est meritoria in quantum est acceptata per voluntatem: sic enim est voluntaria, et principium ejus est intra. Acceptatur autem passio a voluntate dupliciter: vel sicut voluntarium absolute, sicut in Christo, qui se voluntarie obtulit passioni, ut nostrae redemptionis opus expleretur: vel sicut voluntarium mixtum, sicut quando aliquis etsi vellet non pati, tamen magis vult sustinere passionem quam aliquid contra Deum faciat.

Ad quintum dicendum, quod quamvis meritum sit in caritate sicut in radice, non tamen meremur sola caritate, sed etiam aliis virtutibus, in quantum earum actus sunt a caritate imperati.

ARTICULUS VI.

Utrum Christus potuerit nobis mereri.
(5 p., quaest. 19, art. 5.)

Ad sextum sic proceditur. **P.** Videtur quod Christus nobis mereri non potuit. Sicut enim laus requirit voluntarium, ita et meritum. Sed propter hoc quod laus requirit voluntarium in laudato, ideo unus non laudatur propter actum alterius. Ergo similiter nec unus alteri mereri potest: et sic Christus nihil nobis meruit.

2. Praeterea, Ezech. 18, 4, dicitur: *Anima quae*

peccaverit, ipsa morietur. Ergo eadem ratione anima quae (1) operatur, ipsa praemiabitur; et ita videtur quod Christus nobis mereri non potuit.

3. Praeterea, Christus non meruit secundum quod Deus, sed secundum quod homo habens caritatem. Sed unus habens caritatem non meretur alteri nisi ex congruo, quod non est per loquendo meritum. Ergo etc.

Sed contra, Christus, secundum quod homo, est caput nostrum. Ergo nobis aliquid influit. Sed non nisi meritorie. Ergo Christus nobis aliquid meruit.

Praeterea, nullus pervenit ad gloriam sine merito. Sed pueri baptizati perveniunt ad gloriam. Ergo cum non perveniant per meritum proprium, perveniunt per meritum Christi; et ita Christus nobis aliquid meruit.

QUAESTIUNCULA II.

Uterius. **1.** Videtur quod non meruit nobis januae apertionem. Quia Enoch et Elias ante Christi incarnationem in paradysum introierunt. Ergo ante Christum janua erat aperta.

2. Praeterea, quicumque meretur paradysum, meretur etiam apertionem januae paradisi. Sed antiqui patres meruerunt paradysum, cum haberent caritatem ita perfectam sicut et nos, et cum propter paradysum omnia operarentur. Ergo meruerunt apertionem januae paradisi.

3. Praeterea, posita causa sufficienti non requiritur aliquid aliud ad effectum. Si ergo Christus sufficienter meruit nobis apertionem januae paradisi, videtur quod non oporteat nos aliquid propter paradysum operari; quod est falsum. Ergo et primum.

Sed contra, ante Christum nullus in paradysum intravit, quia sancti patres ad limbum descendebant. Sed postea homines in paradysum intraverunt, sicut dicitur Luc. 25: *Hodie mecum eris in paradiso.* Ergo paradisi apertionem Christus meruit.

Praeterea, per peccatum Adae clausa est janua paradisi, ut patet Gen. 3. Sed Christus pro peccato Adae satisfecit. Ergo ipse apertionem januae nobis meruit.

QUAESTIUNCULA III.

Uterius. **1.** Videtur quod non tantum per passionem apertionem januae nobis meruit. Caritas enim ejus in passione non fuit major quam ante. Si ergo per passionem meruit, etiam ante meruit.

2. Praeterea, in baptismo caeli aperti sunt super eum. Sed baptismus passionem praecessit. Ergo ante passionem caeli apertionem nobis meruit.

3. Praeterea, videtur quod per ascensionem; per id quod dicitur Mich. 2, 15: *Ascendet pandens iter ante eos.*

Sed contra, Christus satisfaciendo, nobis januam aperuit. Sed satisfecit per passionem. Ergo per passionem januae apertionem meruit.

Praeterea, clausio januae fuit decretum quod erat contrarium nobis. Sed hoc tulit Christus de medio alligens illud cruci; Coloss. 2. Ergo per passionem januae apertionem nobis meruit.

Solutio 1. Respondeo dicendum ad primum

(1) Forte deest bene, vel bonum.

quaestionem, quod, sicut dicit Damascenus (in 5 lib. de Fide, cap. 15), caro Christi et anima erat quasi instrumentum Deitatis, unde quamvis esset alia operatio Dei et hominis, tamen operatio humana habebat in se vim Divinitatis sicut instrumentum agit vi principalis agentis; et propter hoc dicit Damascenus quod ea quae hominis sunt, supra hominem agebat; unde et actio Christi meritoria, quamvis esset actio humana, tamen agebat in virtute divina: et ideo erat potestas ei (1) supra totam naturam, quod non poterat esse de aliqua operatione puri hominis, quia homo singularis est minus dignus quam natura communis: quia divinius est bonum gentis quam bonum unius hominis. Et quia omnes homines sunt unus homo in natura communi, ut dicit Porphyrius (in Isagoge cap. de spec.), inde est quod meritum Christi, quod ad naturam se extendebat, etiam ad singulos se extendere poterat; et ita aliis mereri potuit.

Ad primum ergo dicendum, quod Christum mereri pro alio dicitur dupliciter. Aut ita quod ipse mereatur loco alterius, id est quod pertinet ad alium (2) ut mereatur; et sic Christus pro aliis non meruit: quia meritum oportet quod procedat ex voluntate merentis, ut objecto procedebat. Aut ita quod ipse aliquid alteri mereatur quod sub merito illius non cadit; et sic Christus aliis meruit ea quae ipsi sibi mereri non poterunt.

Ad secundum dicendum, quod membra et caput ad eandem personam pertinent; unde cum Christus fuerit caput nostrum propter Divinitatem, et plenitudinem gratiae in alios redundantem, nos autem simus membra ejus; meritum suum non est extraneum a nobis, sed in nos redundat propter unitatem corporis mystici.

Ad tertium dicendum, quod Christus ea quae sunt hominis agebat supra hominem, ut dictum est.

Solutio II. Ad secundam quaestionem dicendum, quod sicut clausio januae est obstaculum prohibens ab ingressu domus; ita per similitudinem dicitur janua paradisi clausa, in quantum est aliquid obstaculum prohibens ab introitu paradisi. Obstaculum autem potest esse duplex: unum ex parte personae, quod est per peccatum actuale; aliud ex parte naturae, quod est per peccatum originale. Primum quidem obstaculum non est commune omnibus, sed tantum peccatoribus; sed secundum obstaculum est omnibus commune; et hoc quidem obstaculum auferri non potuit nisi per eum cujus operatio (3) in totam naturam potuit, scilicet Christum; et ideo ipse nobis quantum ad hoc apertionem januae meruit, quae per peccatum primi hominis toti vitatae naturae clausa erat.

Ad primum ergo dicendum, quod est duplex paradysus; scilicet caelestis, quae est ipsa visio Dei, et terrestis. Per peccatum autem primi hominis clausa fuit janua paradisi terrestri in signum quod humanae naturae clauderetur ostium paradisi caelestis. Enoch ergo et Elias, quamvis paradysum terrestrem ante passionem ingressi sint, non tamen paradysum caelestem, de cuius janua hic loquitur.

Ad secundum dicendum, quod antiqui patres meruerunt introitum paradisi quantum ad id quod personae est, sicut et nos; tamen quod removere-

(1) *Al.* deest ei.
(2) *Al.* ad alium.
(3) *Al.* apertio.

tur impedimentum, quod erat ex parte naturae, mereri non poterunt; et ideo semper remanebat eis janua clausa.

Ad tertium dicendum, quod quamvis remotum sit impedimentum quod erat ex parte naturae, per Christum; tamen oportet quod per actum meritorium efficiatur homini paradysus debitus quantum ad id quod est personae; et ideo oportet quod homo agat ad hoc ut paradysum intrare mereatur.

Solutio III. Ad tertiam quaestionem dicendum, quod obstaculum quod januam paradisi clauderat, ut dictum est, fuit peccatum totam naturam inficiens; et quia (1) peccatum per satisfactionem tollitur, neque satisfactio potuit congrue aliter fieri nisi per passionem Christi, ut infra dicitur: ideo per passionem ipsius tantum aperta est nobis janua, et non per alia quae prius operatus est. Tamen per alia quae prius operatus est meruit nobis conversionem ad ipsum, in quantum meruit se nobis manifestari; per quam nos proficimus, et non ipse.

Ad primum ergo dicendum, quod meritum satisfactionis non consistit tantum in caritate, sed requirit passionem Christi, ut infra dicitur. Per satisfactionem autem oportebat nobis januam aperiri. Ad secundum dicendum, quod in baptismo aperti sunt caeli, quia baptismus est id per quod efficiamur participes passionis Christi, consensuli cum ipso in mortem; Rom. 6; unde baptismus non aperit januam nisi supposita passione.

Ad tertium dicendum, quod ascensio non aperit januam quantum ad id quod est essentiale in paradiso, scilicet visionem Dei (quia etiam ante ascensionem Deum viderunt sancti educti de limbo); sed quantum ad locum congruentem beatis.

Expositio textus.

Ut amota ignea rhomphaea: quae quidem posita in paradiso terrestri significabat impedimentum quod prohibebat ingressum paradisi caelestis.

Sed vel mox post carnis separationem anima impassibilitate donata est. Hoc probabilius est: quia etiam aliae animae sanctorum, quae nihil purgabile habent, mox post separationem a corpore impassibiles fiunt.

In qua forma crucifixus est, in ea exaltatus est; contra. Exaltatio est usque ad aequalitatem Patris, quod non convenit sibi secundum humanam naturam, in qua crucifixus est. — Dicendum, quod exaltatio potest dupliciter intelligi: aut quantum ad cognitionem nostram; et sic debetur personae ratione utriusque naturae: aut quantum ad rem; et sic cum exaltatio duo importet, terminum ad quem, et motum ad ipsum; terminus convenit personae, secundum quod dicitur exaltari usque ad aequalitatem Patris; naturae autem assumptae, secundum quod dicitur exaltari ad potiora bona Patris; motus autem convenit tantum naturae: et ideo exaltatio convenit personae ratione naturae.

Non est autem inventus inter homines aliquis qui id posset implere. Quia meritum unius pro hominis non poterat in totam naturam.

Vix univique sua sufficiebat virtus: quia iustitiae nostrae imperfectionem habent admixtam; et ideo vix valent quantum ad personale meritum;

(1) *Al.* et ideo quia.

nullo autem modo ad merendum pro tota natura. Impletum autem Dei decreto aperire valuit. Decretum dicitur Dei praeceptum, quod Adam transgressus est, quod Christus obediendo implevit. Vel decretum dicitur sententia mortis, quam in Adam tulit; et hoc etiam decretum Christus implevit quando mortem sustinuit. Chirographum au-

tem dicitur memoria praevaricationis Adae, sive reatus ipsius, quod Christus nobis satisfaciendo delevit.

Tantum enim fuit peccatum nostrum ut salvari non possemus, nisi unigenitus Dei Filius pro nobis mereretur. De hoc infra, dist. 20, quaere.

DISTINCTIO XIX.

Hic, qualiter a diabolo et a peccato redemit nos per mortem, quaeritur.

Nunc igitur quaeramus, quomodo per mortem ipsius a diabolo et peccato et a poena redempti sumus. A diabolo igitur et a peccato per mortem Christi liberati sumus: quia, ut ait Apostolus (Rom. 5), in sanguine ipsius iustificati sumus, et in eo quod sumus iustificati, idest a peccato soluti, a diabolo sumus liberati, qui nos in vinculis peccatorum tenebat. Sed quomodo a peccatis per ejus mortem soluti sumus? Quia per ejus mortem, ut ait Apostolus (Rom. 5), commendatur in nobis caritas Dei: idest, apparet eximia vel commendabilis caritas Dei erga nos, in hoc quod filium suum tradidit in mortem pro nobis peccatoribus. Exhibita autem tantae erga nos dilectionis artha, et nos movemur accendimurque ad diligendum Deum, qui pro nobis tanta fecit, et per hoc iustificamur. Idest soluti a peccatis, iusti efficiuntur. Mors igitur Christi nos iustificat, dum per eam caritas excutitur in cordibus nostris. Dicuntur quoque et aliter per mortem Christi iustificari, quia per fidem mortis ejus a peccatis mundamur. Unde Apostolus (Rom. 5, 22): «Justitia Dei est pro fide Jesu Christi;» et idem (ibidem 25): Quem propositus Deus propitiorem per a fidem in sanguine ipsius, idest per fidem passionis ipsius; ut olim aspicientes in serpente aeneo in ligno erectum, a morsibus sanabantur serpentum (Num. 2). Si ergo recte fide intuitu in illum respicimus qui pro nobis pendit in ligno, a vinculis diaboli solvimur, idest a peccatis, et ita a diabolo liberamur ut nec post hanc vitam in nobis inventi quod puniat (1). Morte sua quippe, uno verissimo sacrificio, quidquid culpam erat, unde nos diabolo ad lucenda supplicia detinebat, Christus extinxit, ut in hac vita nos tentando non praevaleret. Licet enim nos tentet post mortem Christi quibus modis ante tentabat; non tamen vincere potest, sicut ante vincebat. Nam Petrus, qui ante Christi mortem voce ancellae territus negavit (Luc. 22), post mortem ante reges et praesides ductus non cessit. Quare? Quia fortior, idest Christus, veniens in domum fortis, idest in corda nostra, ubi diabolus habitabat, alligavit fortem, idest a seductione compescuit fidelium (Luc. 11), ut tentationem, quae ei adhuc permittitur, non sequatur seductio. Itaque in Christi sanguine, qui solvit quae non rapuit (Psalm. 68), redempti sumus a peccato, et per hoc a diabolo. Nam, ut ait Augustinus (de Agone christi, cap. 2), in ipso vincuntur inimicae nobis invisibiles potestates, ubi vincuntur invisibiles cupiditates. (Et lib. 4 de Trinit., cap. 15): «Poso enim sanguine sine culpa» omnium culpam chirographa deleta sunt, quibus debito res qui in eum credunt, a diabolo ante tenebantur. Unde (Matth. 26, 28): «Qui pro multis effundetur.» Per illum ergo redempti sumus in quo princeps mundi nihil invenit. Unde Augustinus (lib. 2 de baptismo parv., cap. 31), causam et modum nostrae redemptionis insinuans, ait: «Nihil invenit a diabolo in Christo, ut moreretur, sed pro voluntate Patris mori Christus voluit, non habens causam mortis de peccato; sed de obedientia, et iustitia mortem gustavit, per quam nos redemit a servitute diaboli.» (Et 2) lib. 15 de Trinit., cap. 45): «Incideramus enim in principem hujus saeculi, qui seduxit Adam, et servum fecit, coepitque nos

(1) Nicolai: Unde Augustinus de Trin., lib. 4, cap. 15: «Factum est ut vincula peccatorum nullorum per unicum unius mortem quam peccatum nullum praecesserat, solvantur, quam propterea Dominus pro nobis indebitam redere, ut nobis debita non noceret. Morte sua quippe uno verissimo sacrificio pro nobis oblato, quidquid culpam erat, unde nos diabolo ad lucenda supplicia detinebat, Christus extinxit etc.» Nempé ut in hac vita tentando etc. (2) Immo sermo de quinque panibus et duobus piscibus. (Ex edit. P. Nicolai).

« quasi vernaculos possidere. Sed venit Redemptor, et victus est deceptor. Et quid fecit Redemptor captivatori nostro? Tetendit ei muscipulam, cruceam suam: posuit ibi, quasi escam, sanguinem suum. Ille autem sanguinem fudit non debitoris, per quod recessit a debitoribus: ille quippe ad hoc sanguinem fudit ut peccata nostra deleteret. Unde ergo nos diabolo tenebat, deletum est sanguine Redemptoris. Non enim tenebat nos nisi vinculis peccatorum nostrorum: istae erant catenae captivorum. Venit ille, alligavit fortem vinculis passionis suae, intravit in domum ejus, idest in corda nostra, ubi ipse habitabat; et vasa ejus, scilicet nos, diripuit, quae ille impleverat amaritudine sua. Deus autem noster vasa ejus eripiens, et sua faciens, fudit amaritudinem, et implevit dulcedine, per mortem suam a peccatis redimens, et adoptionem gloriae filiorum largiens.»

Cur Deus homo mortuus.

Factus est igitur homo mortalis, ut moriendo diabolum vinceret. Nisi enim homo esset qui diabolum vinceret, non juste sed violenter homo ei tolli videretur, qui se illi posset subijci. Sed si cum homo vult, jure manifesto hominem perdidit: et ut homo vincat, necesse est ut Deus in eo sit, qui cum a peccatis immunitatem faciat. Si enim homo per se esset, vel Angelus in homine; facile peccaret, cum utramque naturam per se constet eccidisse. Ideo Dei Filius hominem passibilem sumpsit, in quo et mortem gustavit: quo caelum nobis aperuit, et a servitute diaboli, idest a peccato (servituti enim diaboli peccatum est) et a poena redemit. A qua poena? Temporalis et aeterna. Ab aeterna quidem, relaxando debitum; a temporalis vero, penitus nos liberabit in futuro, a quando novissima mors inimica destructionem corporis; sed adhuc enim expectamus redemptionem corporis; idest, dum animam vero jam redempti sumus ex parte, non ex toto; a culpa, non a poena. Nec omnino a culpa: non enim ab eo sic redempti sumus, ut non sit, sed ut non dominetur (Rom. 6).

Quomodo poenam nostram portavit.

Peccata enim nostra, idest poenam peccatorum nostrorum, dicitur in corpore suo super lignum portasse: quia per ipsius poenam quam in cruce tulit, omnis poena temporalis, quae pro peccato conversis debetur, in baptismo penitus relaxatur, ut nulla a lapidato exigitur, et in poenitentia minoratur. Non enim sufficeret illa poena qua poenitentes ligat Ecclesia, nisi Christi poena cooperaretur, qui pro nobis solvit. Unde peccata iustorum, qui inveniunt ante adventum, in sustentatione Dei fuisse usque ad Christi mortem, dicit Apostolus (Rom. 5), ad ostensionem ejus iustitiae in hoc tempore. Ecce ex parte positum est, quomodo et quid Christus per mortem nobis meruit et impetravit.

Si solus Christus debeat dici redemptor, ut solus dicitur mediator.

Unde ipse vere dicitur mundi redemptor, Dei et hominum mediator. Sed mediator in Scriptura dicitur solus Filius; redemptor vero aliquando etiam Pater vel Spiritus sanctus: sed hoc propter usum potestatis, non propter exhibitionem humilitatis et obedientiae. Nam secundum potestatis similitudinem et obedientiae usum Filius proprie dicitur redemptor; quia et in se explevit per quae iustificati sumus, et ipsam iustificationem est operatus potentia Deitatis cum Patre et Spiritu sancto. Est igitur redemptor, inquantum est Deus, potestatis (1) usu, et inquantum homo, humilitatis effectu. Et saepius

(1) Nicolai pietatis.

Secundum quam naturam sit mediator.

Unde (1) mediator dicitur secundum humanitatem, non secundum Divinitatem. Non est enim mediator inter Deum et Deum, quia tantum unus est Deus; (2) sed inter Deum et hominem, quasi inter duo extrema: quia medius esse non potest nisi inter aliqua. Mediator est igitur inquantum homo; nam inquantum Deus non mediator, sed aequalis Patri est, hoc idem quod Pater, cum Patre unus Deus. Mediat ergo inter homines et Deum Trinitatem secundum hominis naturam in qua suscepti illa per quae reconciliamur Deo Trinitati; et secundum eandem habet aliqui similis Deo, et aliqui simile hominibus: quod mediatori congruebat, ne per omnia similibus hominibus, longe esset a Deo, aut per omnia Deo similibus, longe esset ab hominibus, et ita mediator non esset (5). Verus igitur mediator Christus inter mortales peccatores et immortalem justum apparuit: mortalis cum hominibus; justus cum Deo; per infirmitatem propinquans nobis, per justitiam Deo. Recte igitur mediator dicitur est, quia inter Deum immortalem et hominem mortalem est Deus et homo, reconcilians hominem Deo (4); intantum mediator, inquantum est homo; inquantum autem Verbum, non est medius, quia unus cum Patre Deo. Si ergo Christus secundum vos, o haereticis, unam tantum habet naturam, unde medius erit? Et nisi ita sit mediator, ut Deus sit propter naturam Divinitatis, et homo propter humanitatis naturam; quomodo in eo humana reconciliatur divinis? Nam ipse veniens prius in se humana sociavit divinis per utriusque naturae conjunctionem in una persona. Deinde omnes fideles per omnia (3) reconciliavit Deo, dum sanati sunt ab impletate quicumque humilitatem Christi credendo dilexerunt, et diligendo imitati sunt.

Summatim intelligentiae praemissa perstringit.

Ecce hic aliquatenus insinuatur, quare Christus solus dicitur mediator Dei et hominum; et secundum quam naturam mediet, scilicet humanam; et cui mediet, scilicet Deo Trinitati. Trinitati enim nos reconciliavit per mortem, per quam etiam nos redemit a servitute diaboli. Nam, ut Petrus ait (Epist. 1 cap. 1, 18): «a non corruptibilibus auro vel argenteo redempti sumus, sed pretioso sanguine agni immaculati.»

(1) Nicolai: (ut Augustinus dicit in epist. ad Galatas).
 (2) Nicolai: (mediator autem unus non est).
 (3) Nicolai: (ut ait rursus Augustinus lib. 10 Confess., cap. 42. Et cap. 45).
 (4) Idem: (ut lib. 1 de consensu Evang. cap. ult. idem iterum ait: et denique 10 Confess., ubi sup.).
 (5) Nicolai forte melius per mortem.

dicitur redemptor secundum humanitatem: quia secundum eam et in ea suscepit et implevit illa sacramenta quae sunt causa redemptionis nostrae. Proprie igitur Filius dicitur redemptor.

De mediatore.

Qui solus dicitur mediator, non Pater vel Spiritus sanctus. De quo Apostolus (1 Timoth. 2, 5): «Unus mediator Dei et hominum, homo Christus Jesus:» idest, per hominem, quasi in medio, arbiter est ad componendam pacem, idest ad reconciliandum homines Deo. Hic est arbiter quem Job desiderat dicens (1 cap. 9, 35): «Utinam esset nobis arbiter. (2)» Reconciliati enim sumus Deo, ut ait Apostolus (Rom. 5), per mortem Christi. Quod non sic intelligendum est, quasi nos ei sic reconciliaverit Christus ut inceperit amare quos oderat, sicut reconciliatur inimicus inimico, ut deinde sint amici qui se oderant; sed jam nos diligenti Deo reconciliati sumus: non enim ex quo ei reconciliati sumus per sanguinem Filii, nos coepit diligere; sed ante mundum, priusquam nos aliquid essemus. Quomodo igitur diligenti nos Deo sumus reconciliati? Propter peccatum cum eo habebamus inimicitias, qui habebat erga nos caritatem, etiam cum inimicitias exercebamus adversus eum operando iniquitatem (3). Ita ergo inimici eramus Deo, sicut iustitiae sunt inimica peccata. Et ideo remissis peccatis tales inimicitiae finiuntur, et reconciliamur ipso (4), quos ipse justificat. Christus ergo mediator dicitur, eo quod medius inter Deum et homines, ipse reconciliavit Deo. Reconciliat autem dum offendicula hominum tollit ab oculis Dei, idest dum peccata delet, quibus Deus offendebatur, et nos inimici ejus eramus. Sed cum peccata delet non solum Deus Filius, sed Pater et Spiritus sanctus, quorum delictio est nostra ad Deum reconciliatio; quare solus Filius dicitur mediator? Nam de Patre legitur, quod reconciliavit sibi mundum. Ait enim Apostolus (2 Corinth. 5, 19): «Deus erat in Christo mundum sibi reconcilians.» Cum igitur reconciliat, quare non dicitur mediator? Quia nec medius est inter Deum et homines, nec in se habuit illa sacramenta quorum fide et imitatione justificamur, idest reconciliamur Deo. Reconciliavit nos igitur tota Trinitas virtutis usu, scilicet dum peccata delet sed Filius solus impletione obedientiae, in quo patratum secundum humanam naturam per quae credentes et imitantes justificamur.

(1) Al. deest dicens.
 (2) Ita secundum versionem septuaginta.
 (3) Nicolai: (ut ait rursus Augustinus: et lib. 17 de Trin., cap. 16).
 (4) Nicolai addit: (vel Deo).

Divisio textus.

Postquam determinavit Magister de merito Christi secundum quod ordinatur ad bonum consequendum sibi et nobis, hic determinat de merito ipsius secundum quod ordinatur ad remotionem mali in nobis: ipse enim in se nec subjectus est culpae neque debitor est poenae. Dividitur autem in duas partes: in prima ostendit quomodo per passionem Christi liberamur a malis; in secunda de causa passionis Christi, dist. 20: Si vero quaeritur. Prima in duas: primo ostendit quomodo per meritum passionis Christi sumus liberati a malo; secundo determinat de his quae dicuntur de Christo ratione hujus liberationis, ibi: Unde ipse vere dicitur mundi Redemptor. Prima in duas: primo ostendit quomodo per passionem Christi liberati sumus a malo culpae, et a potestate instigantis ad culpam, scilicet daemonis; secundo ostendit quomodo per dictam passionem sumus liberati a malo poenae, ibi: A poena redemit. Circa primum duo facit: primo ponit intentum; secundo exequitur propositum, ibi: Sed quomodo a pecca-

tis per ejus mortem soluti sumus? Circa quod duo facit: primo prosequitur modum quo per Christi passionem et mortem liberati sumus a peccato; secundo quomodo (1) liberati sumus a potestate diaboli, ibi: A diabolo liberamur. Circa quod tria facit: primo ostendit quantum ad quid liberati sumus a potestate diaboli; secundo exponit modum liberationis, ibi: Unde Augustinus causam et modum nostrae redemptionis insinuans ait; tertio quod hoc fieri non poterat nisi per Deum et hominem, ibi: Factus est igitur homo mortalis.

Et a poena redemit. Hic ostendit quomodo sumus liberati a poena per Christi passionem; circa quod duo facit: primo ostendit a qua poena nos liberavit; secundo modum liberationis, ibi: Peccata quoque nostra, idest poenam peccatorum nostrorum, dicitur in corpore suo super lignum portasse.

Unde ipse vere mediator dicitur. Hic determinat de his quae dicuntur de Christo ratione dictae liberationis: et circa hoc duo facit: primo ostendit quare dicitur redemptor; secundo quare dicitur

(1) Nicolai modum quo.